

**TEXT ANALYSIS OF GEORGE ORWELL'S
ANIMAL FARM BASED ON
POSTSTRUCTURALIST THEORY**

Postyapısalcı Kuram Çerçevesinde George Orwell'in Hayvan

Çiftliği Üzerine Metin Analizi

Özlem ÖRDEM¹

Abstract

Discourse and text analysis have been a subject of considerable work in the social sciences and especially in the discipline of sociology in recent years. In general, text and discourse analyses are carried out within the framework of structuralist, poststructuralist and hermeneutical theories. These theories contain important elements such as system, subject, object, power, and deconstruction in the analysis of a certain text. In keeping with the elements of theories mentioned above, this study contains the text analysis of George Orwell's Animal Farm novel. The undergraduates (N=74) majoring in Communication Sciences participated in the study. The participants were taught the theories of discourse and text analysis and were asked to analyze the text by asking a single question consisting of two sub-questions about Animal Farm. Participants' written texts were analyzed through inductive content analysis, and thus certain concepts were derived from the data. In total, 30 concepts were elicited and 10 of them were formed by clustering analysis. The results of the study show that the participants use more poststructuralist theory in analyzing the text. Most of the participants interpreted the text based on the concepts of power and power relations of text analysis. The other participants, on the other hand, analyzed the system in the novel by describing the text more in the framework of structuralist theory.

Keywords: Discourse, text, structuralism, poststructuralism, hermeneutics, Animal Farm

Özet

Söylem ve metin analizleri sosyal bilimlerde ve özellikle sosyoloji disiplini içerisinde son yıllarda oldukça çalışılan bir konudur. Genelde metin ve söylem analizleri yapısalcı, postyapısalcı ve hermenötik kuramlar çerçevesinde yapılmaktadır. Bu kuramlar, belli bir metnin analiz edilmesinde dizge, özne, nesne, iktidar, yapıbozum gibi önemli elementleri içermektedir. Bahsedilen kuramlara ve kuramların elementlerine uygun olarak bu çalışma George Orwell'in Hayvan Çiftliği romanı üzerine metin analizlerini içermektedir. Çalışmaya İletişim Fakültesi öğrencileri (N= 74) katılmıştır. Katılımcılara 6 hafta söylem ve metin analizi ile ilgili kuramlar anlatıldıktan sonra Hayvan Çiftliği ile ilgili iki alt sorudan oluşan tek bir soru sorularak katılımcılardan metni analiz etmeleri istenmiştir. Katılımcıların yazdıkları metinler, tümevarım içerik analizi ile belli kavramlar çıkartılmıştır. Toplamda 30 kavram çıkartılarak kümeleme analizi ile 10 kavrama indirgenmiştir. Çalışmanın sonucu katılımcıların metni analiz ederken daha çok postyapısalcı kuramı kullandıklarını göstermektedir. Katılımcıların çoğu romanın metin analizini iktidar ve iktidar ilişkileri kavramlarına dayanarak yorumlamışlardır. Diğer katılımcılar ise metni daha çok yapısalcı kuram çerçevesinde anlatarak romandaki sistemi analiz etmiştir.

Anahtar Sözcükler : Söylem, metin, yapısalcılık, postyapısalcılık, yorumbilim, Hayvan Çiftliği

¹ Doktora öğrencisi, Ege Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, ozlemordem@gmail.com

Giriş

20.yüzyılda ortaya çıkan söylem kuramları metinlerin analiz edilmesine önemli katkılar sağlamıştır. Temelde söylem analizleri yapısalcı, postyapısalcı ve hermenötik kuramlar çerçevesinde ele alınmaktadır. Yapısalcı kuram söylem analizinde belli bir kültürdeki dizgeler çıkartılır. Kültürlerdeki gösteren-gösterilen ilişkisini inceleyerek belli bir dizgeyi meydana çıkartır. Temelde, De Saussure'un (1998) yapısalcı dilbilim kuramına dayanarak oluşturulan dizgeler kültürlerin iletişim biçimlerini ortaya çıkarır. Levi-Strauss (1963, 1969) ve Barthes (1976), De Saussure'un (1998) kuramına dayanarak ve bu kuramı geliştirerek antropolojik ve dil bilimsel çözümler yapar. Bu araştırmacılar, söylemi ve metni cümleyi aşan unsurlar olarak görmektedirler. Bu anlamda, dil, sembolik bir düzen yaratır. Genelde bu sistem, ikili karşıtlıklar (binary) üzerine dayanarak kavramsal bir sınıflandırma ve analiz ile anlaşılmasına çalışılır. Bu ikili karşıtlıkları dili tanımlamak için kullanılmaz, aksine insanların dili algılamaları ve yorumlamaları üzerine dayanır. Yapısalcı araştırmacılar, parçalı ilişkiden çok bütüncül bir ilişki kurmayı hedefler (Sözen,1999). De Saussure'un (1998) temel tezi dilin belli bir sistem içerisinde işlediğidir ve önemli olan dilin bu sisteminin araştırılmasıdır. Buna göre, her söylem bir yapıdır ve söylemde analiz edilmesi gereken bu yapıların ortaya çıkarılmasıdır. Lacan da benzer şekilde kısmen yapısal kurama bağlı kalarak bilinçdışının bir dil gibi yapılandığını öne sürer. Lacan (2013b), özne-nesne ayrımı yerine, özne-özne ilişkilerini inceler. Bu anlamda, Lacan (2013a ve 2013b), diğer yapısalcıların tersine özneye vurgu yaparak öznenin özneler arası ilişkileri ortaya çıkarmaya çalışır.

Yapısalcıların dizge ve evrensel ilişkileri bulma ereğinin tersine, postyapısalcılar okuyucuyu merkeze alarak parçalı bir ilişkiden bahseder. Yapısalcıların katı bir yöntem ve sınıflandırma isteğinin tersine, postyapısalcılar yönteme güvenmezler çünkü katı bir yapısal yöntem, okuyucunun değerini göz ardı eder ve sübjektif anlam ikinci plana itilir. Postyapısalcılar için metin ya da söylem aslında bitmek bilmeyen bir yorum ve yapıbozuma dayanır (Kotlu, 2007; Newman, 2001; Sarup, 1997). Bu anlamda, her metin görecelidir ve bu görecelilik radikal bir şekilde iş görür çünkü metin her zaman öne açıktır ve okuyucu ya da yazar ile sınırlı değildir. Foucault'ya (1980, 1982 ve 1993) göre söylem her zaman bir dağılma işlevi görür ve belli bir yerde kalıcı olarak durmaz. Özneler, söylem aracılığı ile belirlenir ve hakikat söylemi iktidarın belirlediği şekilde iz sürer. Öznenin özne haline gelmesi hakim gösterenin belirlenmesiyle işlev görür (Urhan,2000, 2010) Hapishane ve tımarhane gibi kurumlar hakim söylemlerin sonucudur. Foucault, *Bir Aile Cinayeti* (2012) eserinde suçlunun psikiyatri ile hukuk söylemleri arasında sıkıştığından bahseder. Suçlunun şizofreni ya da gerçek anlamda suçlu olduğunu belirleyecek olanın söylem iktidarını elinde bulunduranların olduğunu ifade eder. Paradoksal şekilde, öznenin iktidarın aracılığı ile kurulduğunu söyler. Althusser (2006) de benzer şekilde iktidarın çağırmasıyla öznenin kurulduğunu ifade eder. Foucault (2011a ve 2011b), söylemin her zaman bir risk ve tehlike içerdiğini belirtir. Bilginin iktidar olarak özneyi kurmada işlevselleşmesi Foucault'nun söylemsel kuramını oluşturur (Güneş, 2013). Postmodernist ve postyapısalcı araştırmacılar çağımızı belirsizlik çağı olarak adlandırmaktadırlar. Pozitivizmin eleştirildiği, kuramların reddedildiği, öznenin sorgulandığı ve makro düzeyde toplum yapılarının yapıbozuma uğratıldığı postmodernist ve postyapısalcı yaklaşımlarda yeni bir anlayış arayışı vardır. Foucault'nun *Bir Aile Cinayeti* (2012) ve *Doğruyu Söylemek* (2017) eserleri bu tarzda mikro çalışmalardır. Bauman, 'müphemliğin kökünü kazıma çabası tipik bir modern pratik' olduğunu ve 'modern siyasetin, modern aklın ve modern yaşamın özü' olduğunu vurgulamaktadır (2013: 18). Bauman (2003), bu belirsizliğin dilden kaynaklı ve normal olduğunu tartışmaktadır. Toplum, sınıflandırıldıkça ve topluma belli bir ad verildikçe belirsizlik artar. Çünkü Bauman'a (2003) göre her türlü sınıflandırma bölmeyi içermektedir. Simmel (1999), ise genel olarak toplum kavramı yerine toplumsallaşma kavramını tercih eder.

Simmel (1999), toplumsal etkileşimin bireyi etkilediğini belirtir. Simmel, mikrososyolojik çalışmalar yaparak bireylerin toplumsallaşma süreçlerini incelemiştir. Foucault (2000a, 2000b, 2000c ve 2000d) da benzer şekilde makro sosyolojik yapılardan ziyade belli özel grupları, kurumları ve özneleri çalışarak bireyin toplumda özne oluş sürecini açıklamıştır.

Ona göre kendi kültürleri içinde yaşayan insanların özneye dönüştürülme şekillerinin tarihi, söylem devinimlerinin dışında gerçekleşmemiştir. İktidar, öznenin ilişki alanlarından meydana gelmiş, özne ise söylemsel ilişkiler ağına belirlenen özne konularından bağımsız duramamıştır. Söylem, insanlar, kurumlar üzerinde gizlice baskı üreterek kendisine belirginlik ve haklılık kazandırmıştır. Bu baskı söylenmeyen zorunluluğu sonucunda ortaya çıkmış ve söylem söylemediği şeyin zorunluluğu altında kalarak tüm söylemi etkisi altına almıştır. Bu durum ise kaçınılmaz bir şekilde, insanlığın her bir dönemi için “sonsuz süreklilik” fikrinin doğmasına neden olmuştur. Bunu söylemin hilesi ya da doğası olarak yorumlamak mümkündür.

Foucault'da iktidar, sadece baskı, disiplin, kapatma, cezalandırma kavramları üzerinden değil, gerçekliği, nesne alanlarını ve doğruluk törenlerini üreten boyutlarıyla da ele alınmıştır (Sarup 1997: 116). Bu yönüyle de iktidar, önce iktidarın sahibi özne açısından, sonra da iktidar söyleminin ürettikleri, dönüştürdükleri açısından ele alınıp sorgulanmıştır. İktidar ve özne ise doğası zorunluluğa dönüşmüş bir ilişki bağlamında ele alınmışlardır. Dolayısıyla özne, iktidar söyleminin dışında, iktidar söylemi de ürettikleri dışında birbirlerinden ayrı düşünülmemişlerdir. Yapısalcılık ve postyapısalcılık kuramları dışında diğer bir metin ve söylem analiz de hermenötik ile yapılabilmektedir. Yorum her defasında metni ya da söylemi yeniden tanımlama ve derinleşmedir (Ricoeur, 2009). Yorum bilim, büyük oranda fenomenolojiden etkilenmiştir. Özneler bir olayı algılamak, öznenin tecrübesinin, ön bilgisinin, ön anlamasının, ön yargısının ve bir eylemin kurucusu olmasının önemli elementler olduğunu öne sürer. Dilthey (1999), özellikle sosyal bilimlerde doğa bilimleri gibi olguları açıklamadan ziyade, onları anlamaya ve yorumlamaya çalıştığını vurgular.

Bu çalışmanın hedefi söylem kuramlarına dayanarak katılımcıların bir metni nasıl analiz ettiğini ortaya çıkartmaktır. Bu hedefe uygun olarak, çalışma George Orwell tarafından yazılıp 1945'te yayımlanan Hayvan Çiftliği'ni ele almıştır. İletişim Fakültesi'nde okuyan öğrencilerden bu romanı okuması ve yorumlaması istenmiştir. Roman, yoğun ve zengin bir şekilde söylemler içermesi kitabın seçilmesinde önemli bir ölçüt olarak seçilmiştir. Metin analizi yapılmadan önce katılımcılara yukarıda tartışılan kuramlar uygulamalı olarak anlatılmış ve bu kuramlara göre analiz etmesi istenmiştir. Dolayısıyla bu çalışma, belli kuramsal temellere dayanarak uygulamalı bir metin analizini içermektedir.

Araştırma Soruları

1. Katılımcılar Hayvan Çiftliği'ni analiz ederken daha çok hangi kuramdan yararlanmışlardır?
2. Katılımcılar Hayvan Çiftliği romanını okuduktan sonra metni analiz ederken hangi kavramları ön plana çıkarmışlardır?

Yöntem

Araştırma Deseni

Çalışma, nitel araştırma yöntemine dayanarak tümevarımsal içerik analizi ile yapılmıştır. Araştırmada, sırasıyla betimleme, analiz ve yorumlama yapılarak çalışma nitel bir özellik kazanmıştır (Creswell & Miller, 2000; Creswell & Poth, 2017; Şimşek & Yıldırım, 2011). Betimsel analizlerde kavramlar ve veriler incelenerek betimleme, sınıflama ve ilişkilendirme yapılmaktadır (Bryman, 2004; Dey, 1993). Betimleme verilerin toplanmasını gerektirir ve bu verilere dayanarak örneklemin seçilmesine karar verilir,

daha sonra sınıflama aşamasına geçilerek önemli kavramlar ortaya çıkartılır ve sınıflandırılır. Sınıflandırılan kavramlardan sonra temalar ortaya çıkarılır ve daha sonra temalar kavramlarla ilişkilendirilir (Dey, 1993; Şimşek & Yıldırım, 2011). Bu kavramsal çerçeveye uygun olarak toplam 74 katılımcının metni analizleri sınıflandırılmıştır.

Katılımcılar

Çalışmaya İletişim Fakültesi 3. Sınıf öğrencilerinden 74 öğrenci katılmıştır. Katılımcılar 6 hafta metin analizi dersi aldıktan sonra George Orwell'in Hayvan Çiftliği romanını okumuşlardır. Metin analizi esnasında yapısalcı, yorumbılımsel ve postyapısalcı kuramlar katılımcılara tartışma ve sunum tekniğiyle anlatılmıştır. Katılımcılar çalışmaya gönüllü olarak katılmışlardır ve sorulara cevap verirken herhangi bir zaman sınırlaması verilmemiştir. Katılımcılar cinsiyetlerinin açıklanmasını ve sınıflandırılmasını istememişlerdir.

İşlem

Katılımcılara metin ve söylem analizi ile ilgili üç önemli kuram anlatılmıştır. Bu kuramları ön plana çıkaran kuramcılarının ve araştırmacıların fikirleri sınıfta önce sunum tekniğiyle daha sonra uygulamalı olarak tartışma yöntemiyle anlatılmıştır. Dersin başında katılımcılara George Orwell'in Hayvan Çiftliği romanını 6 hafta içinde okumaları istenmiş ve 6 hafta sonra anlatılacak kuramlara göre tartışmaları isteneceği söylenmiştir. Romanla hangi tip soruların sorulacağı bilgisi verilmemiştir. Michel Foucault'nun 'Bir Aile Cinayeti: Annemi, kız kardeşimi, erkek kardeşimi katleden ben, Pierre Rivière' metni verilerek iktidar ilişkilerini dörtlü gruplar şeklinde çalışarak tartışmış ve yorumlamışlardır. Ayrıca, çocuk ile ilgili iki belgesel karşılaştırmalı olarak izletilmiş ve bu belgesellerin içeriğini tartışmaları istenmiştir. Katılımcılara daha sonra 45 dakika verilerek sorulara en az 150 sözcükle cevap vermeleri istenmiştir ve veriler bu sorulara verilen cevaplara göre toplanmıştır. Katılımcılara 6 hafta söylem analizi kuramları örneklerle birlikte anlatıldıktan sonra George Orwell'in Hayvan Çiftliği'ni okumaları istenmiştir. Daha sonra katılımcılara iki alt sorudan oluşan tek bir soru sorulmuştur.

Hayvan Çiftliği kitabında '**yedi emir**' den bahsedilmektedir ve söylem düzeni büyük bir ölçüde bu **emirler** üzerinden kurulmaktadır. **Yedi Emir** söylemsel düzlemde nasıl bir değişim geçirmiştir? (40 puan)

- Yedi emirin oluşmasını hazırlayan koşullarla
- Yedi emirin değişmesini sağlayan koşullar nelerdir?

Verilerin Analizi

Katılımcılardan veriler toplandıktan sonra tümevarım içerik analizi ile kavramlar çıkarılarak sınıflandırılmıştır. Katılımcıların her bir cümlesi incelendikten ve ortak noktaları bulunduktan sonra sözcükleri sınıflandırılmıştır. Bağımsız iki araştırmacı benzer şekilde cümleleri ve sözcükleri sınıflandırdıktan sonra kavram analizi yapılmıştır.

Bulgular

Çalışmanın bulguları iki aşamada sınıflandırılmıştır. Birinci aşamada katılımcıların Hayvan Çiftliği romanı ile ilgili yaptığı metin analizleri temel betimsel istatistik ile açıklanmıştır. İkinci aşamada ise katılımcıların metin ile ilgili görüşleri nitel sonuç olarak verilmiştir. Katılımcılar metindeki karakterleri üç gruba ayırmışlardır. İktidar, iktidara aracılık edenler ve iktidar dışında kalanlar olarak sınıflandırmışlardır. Katılımcılar bu grupları ve metni analiz etmenin yanı sıra metne eleştirel bir bakış da geliştirmişler ve bu eleştiriler nitel analiz şeklinde yorumlanmıştır. Tablo 1'de katılımcıların iktidar ile ilgili metin analiz kurguları yer almaktadır.

Tablo 1

İktidarın temsil edenlerin niteliklerinin betimsel istatistiği	
İktidar	%
Güç aktörü	84
Disiplin ve baskı	63.5
Güç olgusu	35
Emek sömürüsü	31
Sözde eşitlik	16
Öldürme	11
Hiyerarşi isteyen	9.5
Düzen sağlayan	5.4
Bencil	5.4
Tehdit	5.4
Yasa bozucu	5.4
Kişisel hırs	2.8

Katılımcılar, iktidarı genelde güç aktörü olarak yorumlamıştır. Reis, önder, lider, efendi, propaganda uzmanı, karizmatik lider, kural koyucu, ulu lider ve erk sahibi gibi aktöre vurgu yapan isimler olarak analiz etmişlerdir. İktidar aktörünü ise daha çok disiplin ve baskı kavramları içerisinde yorumlayarak güç olgusu ve emek sömürüsü ile ilişkilendirmişlerdir. Sözde eşitlik, öldürme ve hiyerarşi söylemleri ise kavramsal şemada ikincil bir analizle yorumlanmıştır. İktidar aktörünün bencilliği ve kişisel hırsları ise daha az katılımcı tarafından ön plana çıkarılmıştır. Aşağıda bazı katılımcıların iktidar ile ilgili doğrudan metin analizi ve görüşleri yer almıştır:

İktidarın tek isteği lider olmaktır. Romanda da Napoleon sadece tek başına lider olmak istiyor. Reis diyorlar zaten ona. Tek başına yönetmek için her şeyi yapıyor.

Napoleon'nu karizmatik lider olarak görüyorlar ve ona ulu lider diyorlar. Reis, yoldaş ve diğer tüm nitelikler ona veriliyor. Adeta bir mit yaratılıyor.

İktidar, çatışma ve güçtür. Doyumsuz iktidarın yönetmek için kullandığı stratejileri vardır. Koca Reis tüm çiftlik hayvanlarını aydınlatacak bir manifesto yayımlar.

Katılımcılar iktidarda en çok liderle ilgili niteliklere ve liderin stratejilerine vurgu yapmıştır. İktidarın doğrudan aktör olarak yer almasının yanı sıra iktidara aracılık edenlerin nitelikleri ile ilgili metin analiz Tablo 2 'de gösterilmiştir.

Tablo 2

İktidara aracılık edenlerin niteliklerinin betimsel istatistiği	
İktidara Aracılık Edenler	%
Halkı kandırma söylemi	61
Kendi çıkarlarını düşünen	30
Üst, bürokratik ve ayrıcalıklı sınıf	20.2
Kendi otoritelerini kurma	16.2
İkna kabiliyeti yüksek olan	15
Düşman gösterme	15
İktidarın saygısını kazanma	9.5
Tek yönetim isteği	6.8
Adanmışlık	6.8
Emirleri yasallaştıran	2.8
Hazırcılık	2.8
Duyarsız ve sorumsuz	2.8

İktidara aracılık edenler daha çok halkı kandırma kavramı ile ön plana çıkmıştır. Halkı kandırma ile kendi çıkarlarını düşünme arasında yakın bir ilişki kurulmuştur çünkü kandırmanın amacının arkasında iktidara aracılık edenlerin yaşamda kalma, diğer bir deyişle kendi çıkarını düşünme arasında korelasyon göz önünde bulundurulmuştur. Ayrıca bu grup kendini üst, bürokrasi ve ayrıcalıklı sınıf olarak görme eğilimindedir. İktidar aktörünün tek başına iktidarını kurmasının yanı sıra bu grup da kendini otorite olarak görmeye başlamıştır. İlginç olan şu ki iktidara hizmet eden bu grup ikna kabiliyeti yüksek olan bireyler olarak analiz edilmiştir. Ayrıca, iktidarın saygısını kazanmak için başkalarını düşman gösterme eğilimi ile ikna yetenekleri arasında bir ilişki kurulabilir. Bu grubun çıkarları uğruna yaşamda kalma çabaları onları tek yönetim isteğini itmiştir. Tek yönetim isteği doğal olarak tek bir iktidar aktörüne adanmışlığı ortaya çıkarmıştır ve iktidarın istekleri doğrultusunda yasaları yeniden ve kendilerine göre düzenlemiştir. Aslında bu grup, halkın sorunlarına ve kaygılarına karşı oldukça duysuz ve sorumsuz kalmışlardır. Aşağıda bazı katılımcıların iktidara aracılık edenler ile ilgili görüşleri yer almıştır:

Destek amaçlı kendisi için yetiştiren köpeklerin diğerleri için tehdit içermesi. Emirleri yanlış anladınız ya da unuttunuz denmesi, emirlerin üzerinde küçük oynamaların yapılması ama etkilerinin oldukça olumsuz olması.

İktidarın her şeyi devlet için yaptığını düşündürme liderin rahatı sizler için denilerek emirlerin sorgulanmasının unutturulması.

Bence artık kafa karıştırıcı kelime oyunları ile yönetimin çıkarları savunulmaya başlanmıştı. Emirlerin yanlış anlaşılmasına bağlanması ve gizlice değişime uğrama-emirlerde aykırılık yoktu denmesidir.

Katılımcıların iktidara aracılık edenlerle ilgili görüşleri tehdit içerikli ya da ikna etme mekanizması ve süreci ile ilgilidir. Ayrıca bu iki niteliğe vurgu yaparak daha önce yazılan yasalar zamanla unutturularak değiştirildiğine vurgu yapıyor. Doğrudan iktidar aktörü ve dolaylı olarak iktidara aracılık edenlerin karşısında iktidarın dışında kalanların nitelikleri Tablo 3'te analiz edilmiştir.

Tablo 3

İktidara dışında kalanların niteliklerinin betimsel istatistiği

İktidarın Dışında Kalanlar	%
Köle gibi çalışan	22
İnanma eğilimi ve İtaat etme	20.2
Eğitimsiz	20.2
Alt sınıf	20.2
İkna edilen	14
Umutsuz	14
Geçim sıkıntısı	12.1
İsyan etme ve direniş	9.5
Bastırılan ve sömürülen	9.5
Unutan	8.1
Sorgulamayan ve eleştirmeyen	6.8
Azınlık	6.8
Hep yanlış anlayan	6.8
Haksızlığa uğrayan	5.4
Kaniksama	5.4

İstek ve ihtiyaçlar	2.8
Geçştirilen	2.8
Uyumlu	2.8

Katılımcılar için iktidarın dışında kalanların niteliklerinin analizinde köle gibi yoğun çalışmaları ön plana çıkmıştır. Bu yoğun ve acımasız çalışma kavramına paralel olarak iktidara inanma ve itaat etme eğilimi analiz edilmiştir. İktidar dışında kalanların okuma yazma bilmemeleri, eğitimsiz ve alt sınıfta olmaları eleştirel düşüncelerini olumsuz etkilemiş olabilir. Çünkü iktidara hizmet edenlerin devamlı ikna çabaları bu grubu umutsuzluğa ve çaresizliğe itmiş gibi görünmektedir. Katılımcılar iktidarın dışında kalanlarının isyan etme ve direniş özelliklerini oldukça düşük bir analizle yorulmamıştır. Eğitimsiz oldukları için bu grubun iktidarı hep yanlış anladığı düşünülmüştür. İstek ve ihtiyaçlarının az karşılandığı ya da isteklerinin karşılanmadığını düşünmektedirler. Ayrıca yine okuma ve yazmaya bağlı olarak devamlı yasaları unutan, sorgulamayan ve eleştirmeyen grup olarak metin analizi yapılmıştır. Eleştirmenin olmaması grubu iktidar ile uyumlu olmaya itmiş olduğu söylenebilir. Bazı katılımcılar iktidar dışında kalanlar için aşağıdaki görüşleri bildirmişlerdir:

Sisteme hizmet eden, sürü psikolojisine sahip kişilerdir. Özgürlükleri savunamayanların ödedikleri bedel ağırdır. Özgürlük değerli olduğu ölçüde, kırılığandır da.

Bence hayvanlar bilgisiz olduğu için kendine söyleneni doğru kabul etmiştir. Gelen gideni aratır. Her şeyin bir amaç uğruna yaptıkları düşüncesi artık akıllarından silinecek.

Devamlı yöneticinin bir bildiği var diyorlar. Hakların alındığı adil bir sistemin istenmektedir.

Katılımcılar, eleştiri ve sorgulama olmadığı için iktidarın dışında kalanların özgürlüklerini yitirdiğini belirtmektedirler. Eğitim ve bilginin olmaması da ikna olmalarını kolaylaştırmıştır. Ayrıca devamlı kendilerine yöneticilerin bir bildiği var söylemini sürdürmeleri eleştirel düşüncenin zaman geçtikçe yok olduğunu göstermektedir. Bu kavramsal şemaya uygun olarak grup sürü psikolojisiyle hareket etmeye başlamaktadır.

Bulgular, katılımcıların iktidarı daha çok iktidar aktörü, iktidara aracılık edenleri ikna etme mekanizmasını işletme ve iktidar dışında olanları ise köle gibi çalışıp itaat eden olarak görmektedir. Dolayısıyla, katılımcılar, Hayvan Çiftliği romanını üç kategoride sınıflandırmıştır. Özellikle eleştirel düşüncenin olmaması ya da eleştirel düşüncelerine olanak sağlanmaması iktidar dışında bırakılanları zor durumda bırakmış ve tüm özgürlüklerini bırakmanın yanı sıra acı çekme ve öldürülme ile karşı karşıya kalmışlardır çünkü iktidarın artık tamamen keyfi bir şekilde işlediği analiz edilmiştir. Bir süre sonra bu grup için iktidar görülmez olur ve artık geriye sadece araçlar kalır. Bu durum, iktidar dışında bırakılanların iktidarı mitleştirilmesine neden olur. Katılımcılar, bu metin analizinde iktidar ile ilişkili kavramları ön plana çıkarmış ve üç başlık altında yorumlayarak kavramsal bir şema sunmuşlardır.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmanın hedefi, metin ve söylem kuramlarını temel alarak katılımcıların Hayvan Çiftliği romanı ile ilgili metin analizlerini yorumlamaktır. Bulgular, iktidarın bir aktör olarak hem iktidara aracılık edenler hem de iktidar dışında kalanlara radikal bir şekilde etkide bulunduğunu göstermiştir. İktidarın mitleşmesi iktidar sorununun daha müphem ve işlevsel hale getirmiştir. Foucault'nun öne sürdüğü şekilde romanda iktidar ilişkilerinin çok yönlü olmaması, iktidarın romanda daha çok tek yönde ilerlediğinin kanıtı olarak gösterilebilir (Güneş, 2013). Katılımcılar, disiplin ve baskı unsurlarını iktidara atfederken, ikna yöntemlerini iktidar araçlarına yüklemişlerdir. İktidara yakın olanların da tek adamın yönetme isteğini kabul etmesi romanda sorgulanması gereken bir olay olarak

algılanabilir çünkü bu bireylerin sadece iktidar parametreleriyle çıkar uğruna yaşamda kalma istekleri yapay bir yaşam sürmelerine neden olmuştur. İktidar dışında bırakılanların kendi aralarındaki diyalog ve monologların aslında söylemden öteye gitmediğinin göstergesidir. Söylemin kurucusu tek bir iktidar aktörü iken, ikna mekanizmalarını çalıştıran iktidara hizmet edenler olarak yorumlanmıştır. Saussurecu anlamda dilsel olarak romanda gruplar arasında bir sözleşme ve yasa tanımlanmıştır fakat bu dizge zamanla bozulmaya başlanmıştır (De Saussure, 1998). Bu durumda, De Saussurecu (1998) dil anlayışı iktidarın çözümlenmesinde yetersiz kalmaktadır çünkü De Saussure sadece klasik anlamda dil dizgelerini incelemiş fakat eleştirel bir yaklaşım önermemiştir Giddens (2005) dilin bir göstergeler dizisi ve sistematik özellikler taşıdığını savunur. Giddens ve De Saussure ile ilgili dil anlayışları iktidarı analiz etmede sadece yapısalı çerçevede kalır. Benzer şekilde, Levi-Strauss (1996, 1986), De Saussure'ın dil dizgesi anlayışını antropolojiye uygulamış ve belli evrensellere ulaşmış. Akrabalık, dil sistemi ve mitleri sadece yapısalılık çerçevesinde eleştirel bir yaklaşım sunmadan araştırmış. Bu anlamda, araştırma sadece betimsel düzeyde kalmıştır. Hayvan Çiftliği ile ilgili katılımcıların analizi yapısalı kavrayışın ötesine giderek postyapısalı bir iktidar analizi olarak yorumlanmıştır. Eğer bu çalışma sadece yapısalı düzeyde olsaydı o zaman sadece var olan tasvir etmeleri istenecekti. Levi-Strauss (1996) ve De Saussure gibi Barthes (1976) de büyük oranda dilsel göstergelerin ve nesnelere genel dizgelerini araştırmak ister. Postyapısalıların tersine, yapısalı büyük oranda dizge, evrensellili nesnelere iç özellikleri ile ilgilendirir. Yapısalı, modernizmin ve aydınlanmanın temel parametrelerine uyarak sistem eleştirisinden uzak dururlar. Çünkü genel odak noktaları evrensel ve ortak dizgeleri ortaya çıkartmaktadır. Lacan da (2013a ve 2013b) yapısalı kuramı bilinçdışına uygulayarak bilinçdışının dil gibi yapılaştığından bahseder. Lacan (2013b), diğer yapısalıların tersine sisteme eleştiriler getirerek özne ile iktidarın durumunu sorgular. Fakat diğer yapısalılarda bu eleştirel bakış gözlemlenmemektedir. Dolayısıyla, Lacan (2013b) hem yapısalı ve postyapısalı bir sınırdaki kalarak özne temelinde iktidarın hem dizgesini çıkartmış hem de eleştirel bir bakış geliştirmiştir. Aslında tüm bu sorunlara alternatif kavram Falzon (2001) tarafından geliştirilmiştir. Geliştirdiği sosyal diyalog kavramı iktidar ile iletişime geçmenin önemli bir elementi olarak ön plana çıkarılmaktadır. Foucault'nun (1980 ve 1984) özne kuramını Falzon (2001) sosyal diyalog kavramı üzerinden anlamaya çalışır. Sosyal diyalog kavramı bu anlamda hem Simmel'in (1999) toplumsal etkileşim hem de Foucault'nun özneleşme kavramlarını anlama açısından önemli bir kavramdır. Sosyal diyalog, mücadeleyi, çatışmayı, dönüşümü ve açıklığa davet etmeyi içerdiği için özneleşme sürecini etkili açıklayabilen bir kavramdır (Falzon,2001; Freire,1970). Topluma, toplumdaki değerler ve sisteme eleştirel bakmayı içerir. Bireylerin, toplumun kalıp değerlerini ve yapılarını olduğu gibi kabullenmez ve bir anlamda mikro düzeyde iktidara karşı çıkar. Bu anlamda, sosyal diyalog yaşam içerisinde ötekiyle karşılaşmayı içerir ve aktörlerin birbirlerine kolayca boyun eğmediği, birbirlerine direndiği ve gerektiğinde birbirlerini etkilemeye çalıştığı bir süreçtir. Sosyal diyalog (Falzon,2001) öznelerarası etkin ve dönüştürücü bir deneyimdir. Parsons'un (1961) incelemelerinin tersine bir uzlaşmazlığı içerir. Sosyal diyalog, bütüncü bir düşünceyi içermez çünkü bu kavram öznelerin anlam ve yorum dünyalarını yapıbozuma uğratar ve uzlaşmanın riskli olabileceğine eleştirel bir gözle bakar. Özneler her zaman birbirlerine direnirler. Bu düşünce Simmel'de (1999) içerilmektedir çünkü Simmel diyalektik ve antinomiler aracılığı ile toplumsallaşmayı anlamaya çalışır. Dolayısıyla, uzlaşmazlık toplumun ve toplumsal olmanın temel ilkesidir. Parsons'un (1961) bütüncül yaklaşımının tersine postyapısalı ve postmodernist düşünceler parçalıdır ve yoruma açıktır. Mikro sosyolojik olarak da aile ve yakın çevre ile diyalogda bulunan özneler diğer öznelere kolayca boyun eğmeyen varlıklar olarak hareket ederler. Özne her zaman hareket halindedir ve söylemi toplumun genel değerleriyle çatışabilir. Söylem, toplum içerisinde devamlı yeniden yorumlanabilir, bu yüzden özne

hiçbir zaman aynı kalmaz ve değişim yaşar. İktidar bu durumda her zaman şüphe duyulan bir kurum haline gelir çünkü öznenin her zaman baskı altına olma ihtimalini taşır. Falzon'un (2001) dediği anlamda bir sosyal diyalog kurulabilir fakat her zaman sosyal diyalogu engelleyen başka kurumlar ve süreçler vardır. Özne bu engeli aşamadığı durumda o zaman bastırılmış, korku içinde olan ve kendini ifade etmeyen/edemeyen bir varlık olarak yaşamını sürmek zorunda kalır. Nitekim romanda, bastırılan hayvanlar bir türlü iktidar aktörü ile konuşma olanağı bulamaz. Özne bu durumda kendini ifade edemeden ve eleştirel bir tutum sergileyemeden yaşama mahkûm olur. Hayvan Çiftliği romanı bu anlamda çok bileşenli ve çok yorumlu bir metin haline gelir.

Kaynakça

- Althusser, L. (2006). İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları,(2. Baskı), Çev. Alp Tümertekin, İstanbul: İthaki.
- Barthes, R. (1976).Göstergebilimin Temelleri. Ankara: Kültür Bakanlığı
- Bauman, Z. (2003). *Modernlik ve müphemlik*. (Çev.İsmail Türkmen), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bryman, A. (2004). *Social Research Methods* (2 ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Creswell, J. W., & Miller, D. L. (2000). Determining validity in qualitative inquiry *Theory intoPractice*, 39(3), 124-131.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2017). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Sage publications.
- De Saussure, F. (1998).Cours de linguistique generale. (Çev.Prof. Dr. Berke Vardar). İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Dey, I. (1993). *Qualitative Data Analysis: A user-friendly guide for social scientists*,Routledge Publications, London.
- Dilthey, W. (1999). Hermeneutik ve Tin Bilimleri. Çev. Doğan Özlem. İstanbul: Paradigma
- Falzon, C. (2001). *Foucault ve Sosyal Diyalog: Parçalanmanın Ötesi*. (Çev. Hüsamettin Arslan). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Foucault, M. (2012).Bir aile cinayeti : Annemi, kız kardeşimi, erkek kardeşimi katleden ben, Pierre Riviere. (Çev. Erdoğan Yıldırım ve Alev Özgüner) İstanbul : Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2017).Doğruyu söylemek. (Çev. Kerem Eksen). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (1984). *Nietzsche, Genealogy, History*. New York: Pantheon.
- Foucault, M. (1980). *Power and Strategies*. New York: Pantheon.
- Foucault, Michel (1982) *İktidar ve Bilgi*, çev. Oruç Aruoba, *Tan*, 3-4/1982: 84-92.
- Foucault, Michel (1993) *Michel Foucault Ders Özetleri 1970-1982*, çev. Selahattin Hilav, İstanbul: YKY Yayınları.
- Foucault, Michel (2000) *Hapishanenin Doğuşu*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara: İmge Yayınevi.
- Foucault, M. (2000a). *Seçme Yazılar 1*. (Çev. Isık Ergüden, Osman Akınhay & Ferda Keskin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2000b). *Seçme Yazılar 2*. (Çev. Isık Ergüden & Osman Akınhay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2000c). *Seçme Yazılar 3*. (Çev. Isık Ergüden & Ferda Keskin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2000d). *Seçme Yazılar 4*. (Çev. Isık Ergüden). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, Michel (2003) *İktidarın Gözü*, *Seçme Yazılar 4*, çev. Işık Ergüden, İstanbul: Ayrıntı Yayınevi.
- Foucault, Michel (2011a) "Özne Ve İktidar", *Seçme Yazılar 2*, çev. Işık Ergüden- Osman Akınhay, ss. 57-82, İstanbul: Ayrıntı Yayınevi.
- Foucault, Michel (2011b). *Bilginin Arkeolojisi*, çev. Veli Urhan, İstanbul: Ayrıntı Yayınevi.

- Foucault, Michel (2012). *Cinselliğin Tarihi*, çev. Hülya Uğur Tanrıöver, İstanbul: Ayrıntı Yayınevi.
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the Oppressed*, trans. Myra Bergman Ramos. *New York: Continuum*, 65-80.
- Giddens, A. (2005) *Sosyal Teorinin Temel Problemleri* (Çev:Ümit Tatlıcan), Paradigma Yayınları, İstanbul.
- Güneş, C. D. (2013). Michel Foucault'da Söylem ve İktidar. *Kaygı Dergisi*, (21), 55-69.
- Newman, S. (2001). *From Bakunin to Lacan: anti-authoritarianism and the dislocation of power*. Lexington Books.
- Kotlu, E. (2007). *Yapısalcı ve post-yapısalcı sosyal teoride dil (Sosyal teoride bir model olarak dil)* (Master's thesis, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Lacan, J. (2013a). *Psikanalizin Dört Temel Kavramı*, (Çev: Nilüfer Erdem). İstanbul: Metis Yayınları
- Lacan, J. (2013b). *Fallusun Anlamı*, (Çev: Saffet Murat Tura). İstanbul: 6:45 Yayınları
- Levi-Strauss, C. (1996). *Yaban Düşünce*, (Çev: T. Yüksel), İstanbul: Yapı Kredi Yayın.
- Levi-Strauss, C. (1986). *Mit ve Anlam*,(Çev: Ş. Süer ve S. Erkanlı), İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Levi- Strauss, C. (1963). *Structural Anthropology*,(Çev: C. Jacobson & B. G. Schoepf), New York: Basic Books Press.
- Levi-Strauss, C. (1969). *The Raw and the Cooked, Introduction to a Science of Mythology*, New York: Harper &Row
- Parsons, T. (1961). *The Structure of Social Action*. New York: Free Press.
- Ricoeur, P. (2009). *Yorumların Çatışması: Hermenoytik Üzerine Denemeler*, 1. c., çev. Hüsamettin Arslan, İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Sarup, Madan (1997) *Post Yapısalcılık ve Postmodernizm*, çev. A. Baki Güçlü, Ankara: Ark Yayınevi.
- Simmel, G. (1999). *Çatışma Fikri ve Modern Kültürde Çatışma*, Haz.: Ahmet Aydoğan. İstanbul : İz Yayıncılık
- Sözen, E. (1999). *Söylem: Belirsizlik, mübadele, bilgi/güç ve refleksivite*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Urhan, Veli. (2000). *Michel Foucault ve Arkeolojik Çözümleme*, İstanbul: Paradigma Yayınevi.
- Urhan, Veli. (2010). *Foucault*. İstanbul: Say Yayınları.